

Tarnowskie Góry Podziemne skarby UNESCO

2/S/17

Dnia 9 lipca 2017, pogórnice zabytki Tarnowskich Gór zostały wpisane na Listę światowego dziedzictwa UNESCO. Oficjalna nazwa dobra to: "Kopalnie rud ołowiu, srebra i cynku wraz z systemem gospodarowania wodami podziemnymi w Tarnowskich Górach."

Dobro składa się z głównego kompleksu kopalnianego i systemu gospodarowania wodami, należącego do historycznej kopalni Fryderyk (Friedrichsgrube) oraz Stacji Wodociągowej Staszic (Wasserwerk Adolfschaft'), wraz z bezpośrednio powiązanymi atrybutami powierzchniowymi. Szacuje się, że łączna długość wszystkich podziemnych sztolni i wyrobisk górniczych, przekracza 150 km. Całkowita powierzchnia dobra, obejmująca części podziemne i naziemne, wynosi 1 672,76 ha. Całe dobro klasyfikowane jest jako pojedyncze, jednakże wyróżniono w nim 28 charakterystycznych atrybutów.

Niniejsza trasa została zaprojektowana w taki sposób, że wszystkie punkty kontrolne (PK) zostały usytuowane w obrębie 28 wyróżnionych atrybutów tarnogórskiego dobra UNESCO.

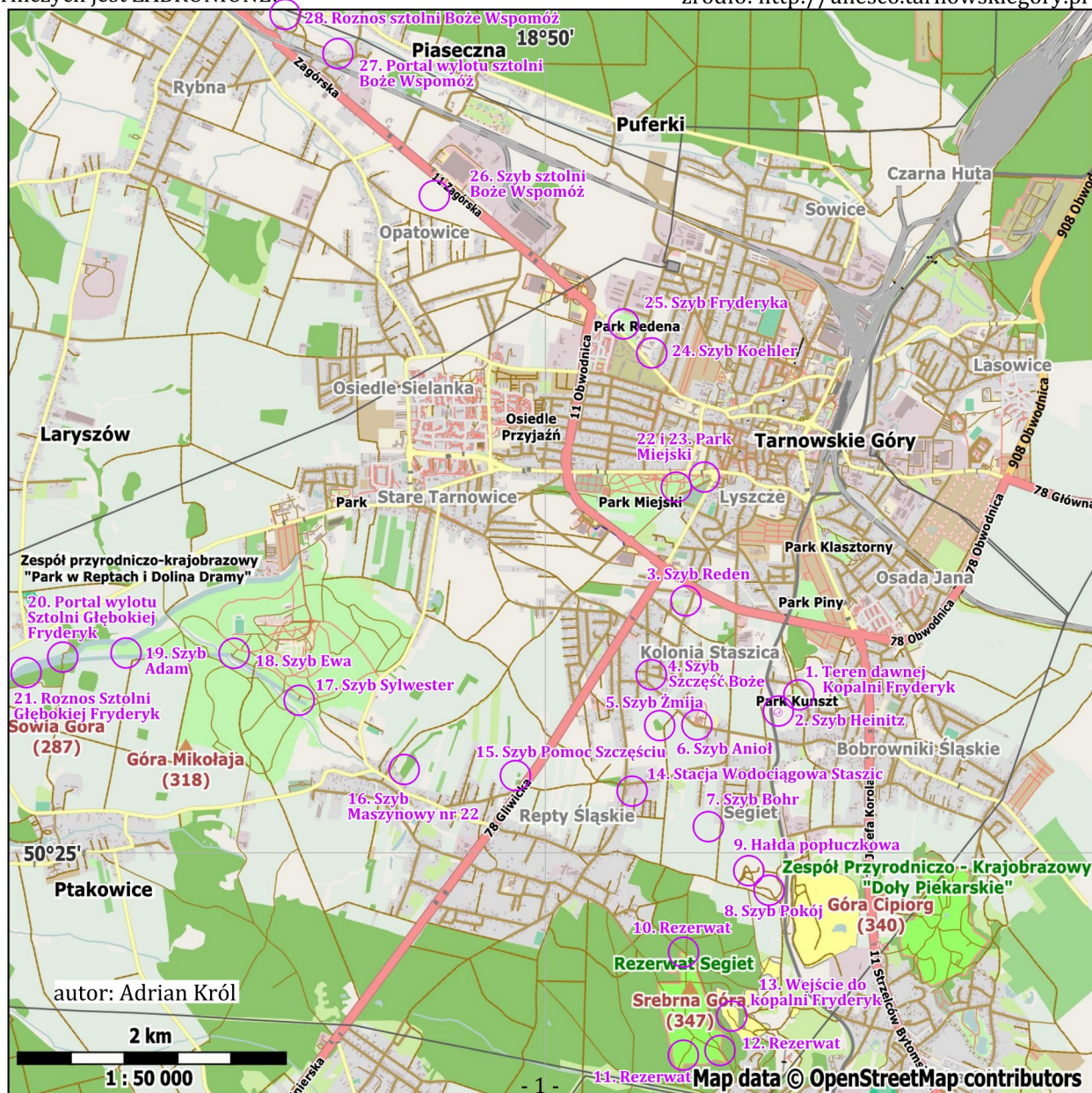
Na kolejnych stronach zamieszczono szczegółowe mapy obejmujące dane PK oraz opisy i wskazówki ułatwiające zlokalizowanie obiektów. Do zwiedzania udostępnione są w tej chwili tylko 2 obiekty: Kopalnia Zabytkowa oraz Sztolnia Czarnego Pstrąga. Pozostałe obiekty są w większości ogólnodostępne z zewnątrz. Kilka obiektów znajduje się na terenach prywatnych (ogrodzone).

Zaliczenie poszczególnych PK, polega na odnalezieniu zaznaczonych miejsc w terenie i dopasowaniu do nich zdjęć (nie wszystkie zdjęcia pasują do PK). Trasa liczy ok. 30 km i można ją podzielić na kilka etapów.

Jeżeli planowane jest zwiedzanie Kopalni Zabytkowej i Sztolni Czarnego Pstrąga, to na zaliczenie całej trasy należy przewidzieć minimum 4 dni. Kolejność zaliczania poszczególnych PK jest dowolna. Możliwe jest również przemieszczanie się pomiędzy najbardziej oddalonymi PK z wykorzystaniem autobusów komunikacji miejskiej.

UWAGA: za wyjątkiem obiektów udostępnionych dla turystów, wchodzenie do sztolni, szybów i wyrobisk górniczych jest ZABRONIONE!

źródło: <http://unesco.tarnowskiegory.pl>

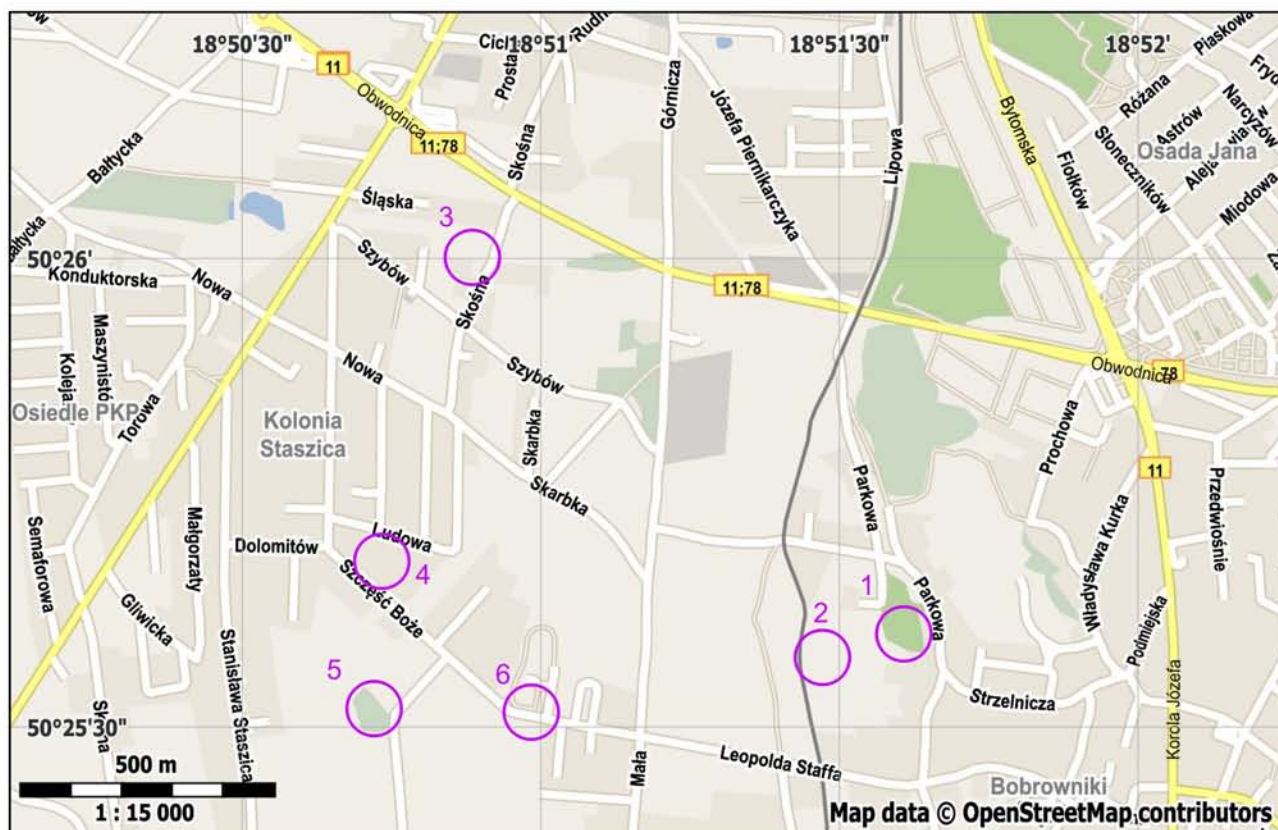
Przesłanie odpowiedzi oznacza wyrażenie zgody na publikację na liście osób, które przebyły trasę TRIno

Odpowiedzi proszę przesyłać na e-mail: poczta@trino.pttk.pl lub za pomocą formularza ze strony trino.pttk.pl

Turystyczno-Rekreacyjna Impreza na Orientację (2/S/17)

Tarnowskie Góry

Podziemne skarby UNESCO

PK1. Teren dawnej Kopalni Fryderyk: obszar małego parku, na który ustanowiono pomnik przyrody o nazwie Park Kunszt. W tym miejscu zlokalizowana była państwowa kopalnia Fryderyk - Friedrichsgrube. Kopiec, który znajduje się w centrum parku, upamiętnia odkrycie rud ołowiu i srebra.

PK2. Szyb Heinitz: został wydrążony w 1787 r. i był najgłębszym szybem kopalni Fryderyk w rejonie bobrownickim. Szyb jest zabezpieczony (zabłonowany) na powierzchni i ma głębokość 39 m. Szyb mieści się w płytkim zapadlisku, w południowo-wschodnim narożniku małego lasku. Do szybu najłatwiej jest trafić idąc wzdłuż torów wąskotorówki. Od przejazdu z ulicą Parkową, należy przejść ok. 250 metrów w kierunku południowym i następnie skręcić w kierunku wschodnim w kierunku lasku (las znajduje się ok. 50 metrów od torów).

PK3. Szyb Reden: jego drażenie rozpoczęto w 1794 r. - głębokość jaką osiągnął to ok. 40 m. Na szybie zabudowano pierwszą maszynę parową typu Boulton&Watt o cylindrze 40 cali. Szyb znajduje się w miejscu małego zagłębienia na wzgórku przy ul. Skośnej. Miejsce jest trudno dostępne, ponieważ cały wzgórek jest porośnięty kłującymi jeżynami.

PK4. Szyb Szczeńć Boże: drażenie szybu rozpoczęto w 1815 r. (głębokości 43 m). Teren całkowicie niedostępny (ogrodzony), na terenie prywatnym.

PK5. Szyb Żmija: ma głębokość 48 m. - jego drażenie rozpoczęto w październiku 1811 r. Pełni funkcję szybu wentylacyjnego. Jest zabezpieczony metalowym hangarem.

PK6. Szyb Anioł: jego drażenie ukończono w 1798 roku, osiągając 43 m głębokości.

Pomiędzy szybami Anioł, Żmija i Szczeńć Boże, poprowadzona jest podziemna trasa turystyczna na terenie Kopalni Zabytkowej. Szyb Anioł jest szybem zejściowym.

Turystyczno-Rekreacyjna Impreza na Orientację (2/S/17)

Tarnowskie Góry

Podziemne skarby UNESCO

Mapa współczesna okolic
hałdy popłuczkowej

Ten sam teren na mapie topograficznej
z 1933 r.

PK7. Szyb Bhor: jest zlokalizowany w środkowej części wyraźnego pagórka uformowanego z odpadów skalnych pozostałych po drażeniu szybu. To typowa cecha obszarów, na których znajdują się szyby. Szyb ten mieści się na polu uprawnym przy ul. Małej w miejscu, w którym kończą się zabudowania (75 m na zachód od drogi). W odróżnieniu od szybów maszynowych, szyb Bhor ma kształt owalny. Szyb przykryty od góry płytą betonową z kratą wentylacyjną, umożliwiającą grawitacyjny obieg powietrza w podziemiach tarnogórskich. Dodatkowo umożliwia przedostawanie się nietoperzy do podziemi.

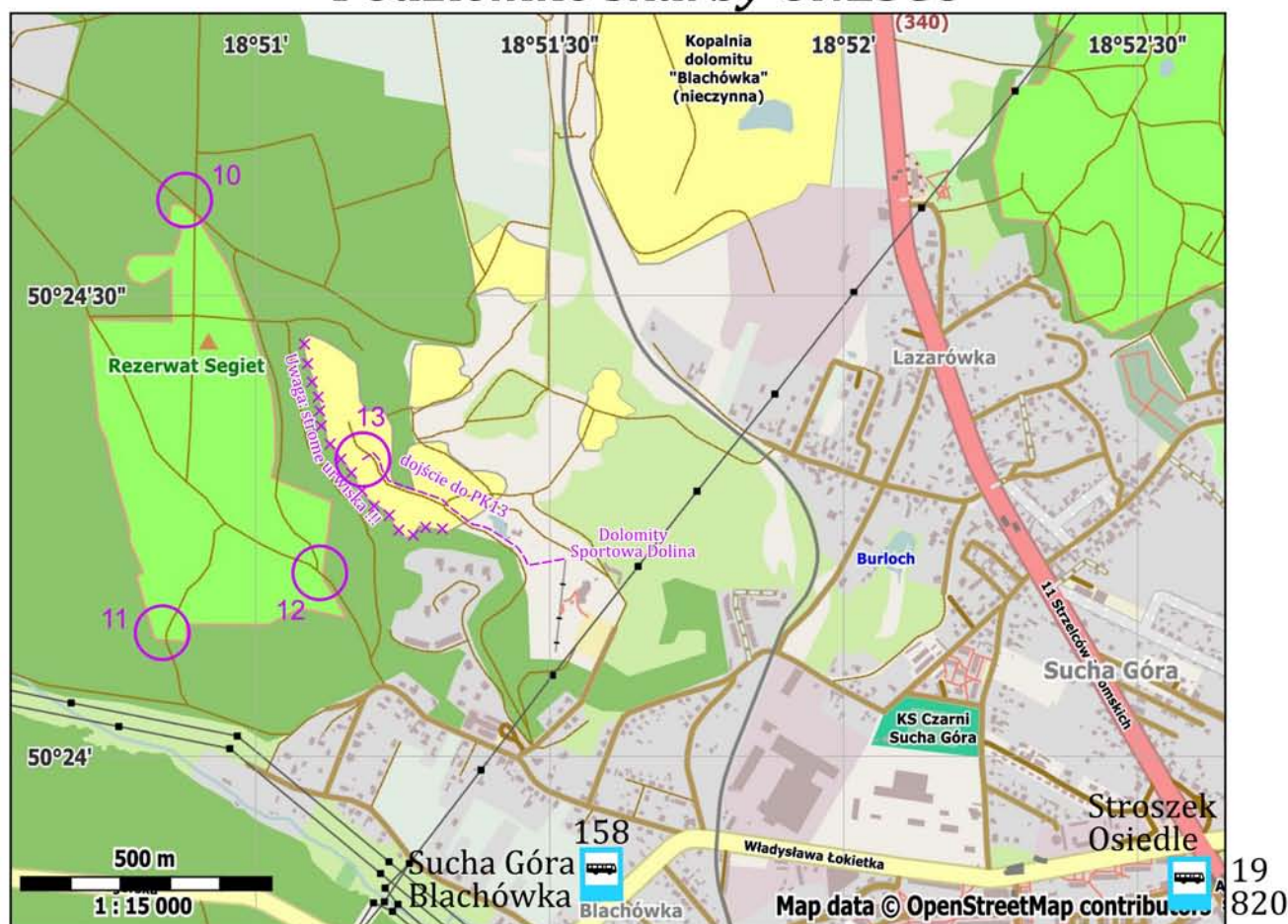
PK8. Szyb Pokój: zbudowany na planie prostokąta (typowe dla szybów maszynowych). Szyb znajduje się w małym zagłębieniu, ok. 25 m na północny-wschód od szlabanu przed wejściem na teren hałdy popłuczkowej. Na powierzchni jest zabłonowany, jednakże jest dostępny z podziemi. Jego drażnienie rozpoczęło się w kwietniu 1806 r. Szyb w pierwszym okresie zagłębiono na 39 m, następnie pogłębiono go do 53 m. Woda była pompowana na powierzchnię za pomocą przeniesionej z szybu Aurora w 1808 r. 24-calowej, cylindrycznej maszyny parowej, gdzie następnie była wykorzystywana w Centralnej Płucce do 1876 r. Od początku obszar wokół szybu Pokój był wykorzystywany do płukania rud srebronośnych i cynkowych.

PK9. Hałda popłuczkowa: jest dużym usypiskiem skały płonnej w centralnym miejscu przetwarzania rudy w Królewskiej Kopalni Fryderyk. Hałda skały płonnej z płuczki pochodzi z lat 30. XIX wieku, jednakże znacząco zwiększyła swoją wielkość wraz ze wzrostem produkcji cynku w latach 1870-1920. Odpady pochodziły z sortowania i płukania dolomitów zawierających rudę, z których oddzielano rudy ołowiu, srebra i cynku, wraz z rudą żelaza. Wydobywanie w Tarnowskich Górach kontynuowano po 1870 r. głównie ze względu na rosnące zapotrzebowanie na rudę cynku, która była wydobywana w dużych ilościach z południowego odcinka kopalni. Produkcja rudy cynku na Górnym Śląsku osiągnęła swój szczyt w 1910 r., gdy wyniosła 250.000 ton metalicznego cynku. Obecnie hałdę porastają rzadkie murawy galmanowe, w skład których wchodzi roślina odporna na wysokie stężenie metali ciężkich w glebie.

Turystyczno-Rekreacyjna Impreza na Orientację (2/S/17)

Tarnowskie Góry

Podziemne skarby UNESCO

Kolejne PK zlokalizowane są w okolicach Srebrnej Góry oraz kompleksu sportowego "Dolomity Sportowa Dolina". Na zboczach Srebrnej Góry, ustanowiony jest rezerwat przyrody "Segiet". Teren zlokalizowany jest w granicach Bytomia i znajduje się w dużej odległości od centrum Tarnowskich Gór. W okolicę Srebrnej Góry można bardzo łatwo dotrzeć autobusami komunikacji miejskiej. Najbliższy przystanek (Sucha Góra Blachówka) znajduje się w odległości ok. 1 km od wejścia do rezerwatu Segiet. Z dworca autobusowego w Tarnowskich Górach, można tam dojechać autobusem linii 158. Częstotliwość kursowania autobusu 158 jest raczej niewielka. Alternatywnie można podjechać autobusami 19 lub 820 do przystanku Stroszek Osiedle i stamtąd podejść ul. W. Łokietka i Blachówka - ok. 2 km.

PK10, 11, 12: punkty kontrolne na terenie rezerwatu Segiet. Rezerwat o powierzchni 24,29 ha powołano w celu zachowania ze względów naukowych, dydaktycznych fragmentu naturalnego lasu bukowego z domieszką świerka i jodły na obszarze dawnych wyrobisk górniczych.

PK13. Kopalnia Fryderyk - wejście Blachówka Zachodni.

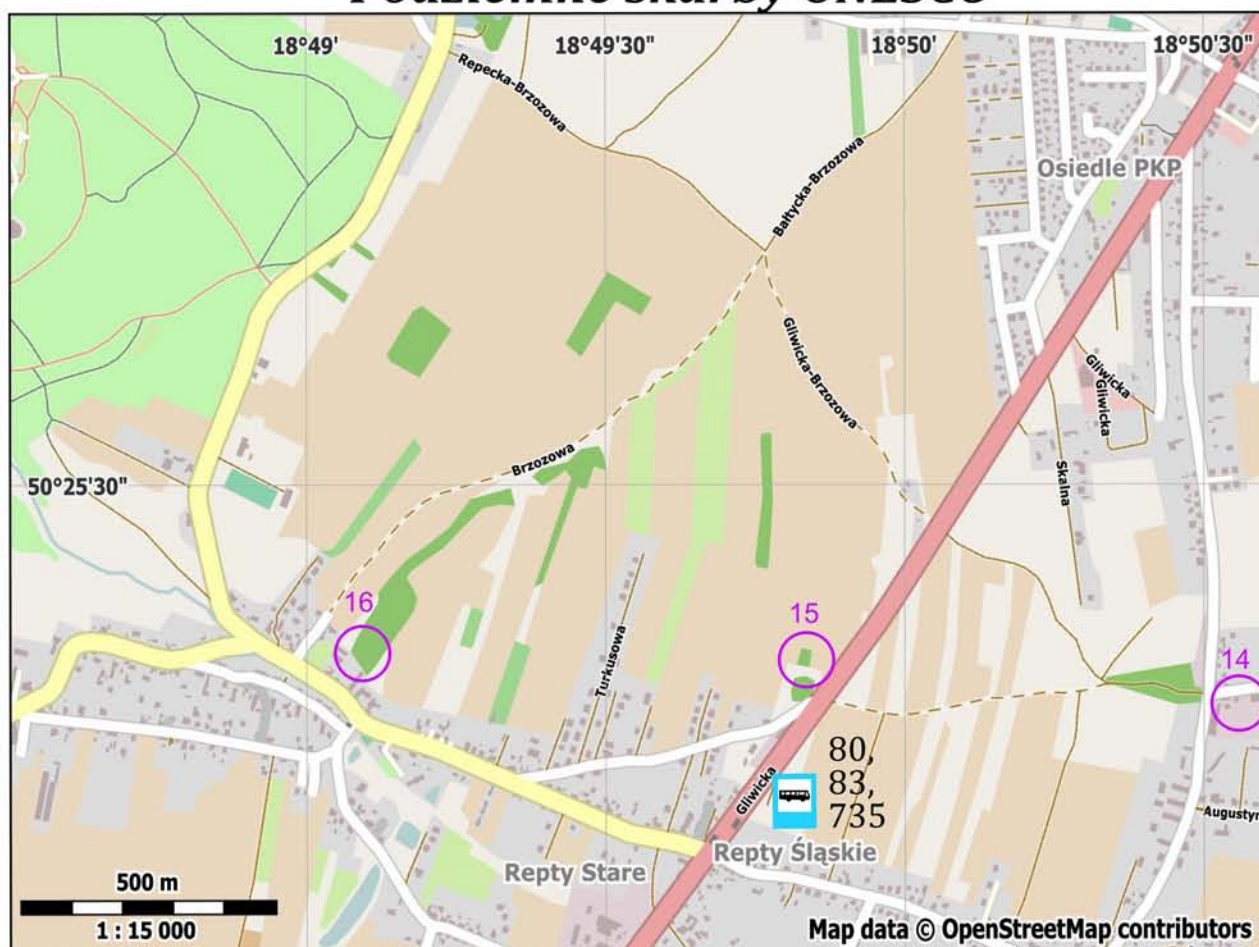
UWAGA: nie ma możliwości przejścia w linii prostej (na azymut) pomiędzy PK12 i PK13.

Po północno-wschodniej stronie rezerwatu, znajdują się bardzo strome urwiska skalne! Jedyne bezpieczne dojście jest możliwe od strony kompleksu "Dolomity Sportowa Dolina". Dojście do wejścia (PK13), należy rozpocząć od dolnej stacji wyciągu narciarskiego. Od stacji wyciągu idziemy na zachód w kierunku ściany lasu. Wzdłuż lasu biegnie ścieżka, którą idziemy na północny - zachód. Po prawej stronie mijamy sztuczny zbiornik wodny (wykorzystywany do naśnieżania stoku) i po kilku metrach mijamy ruiny budowli nieczynnego kamieniołomu. Przechodzimy przez wyrobisko i po dojściu do lasu, ścieżka zaczyna schodzić w dół (po deszczu, kamienie na ścieżce są bardzo śliskie). Na końcu ścieżki znajduje się podmokły teren otwarty, który obchodzimy z prawej strony. Wejście znajduje się po lewej stronie w dolnej partii urwiska skalnego. Obowiązuje bezwzględny zakaz wchodzenia do kopalni!

Turystyczno-Rekreacyjna Impreza na Orientację (2/S/17)

Tarnowskie Góry

Podziemne skarby UNESCO

Punkty PK14 do PK20 wyznaczają przebieg najstarszego odcinka sztolni Fryderyk Głęboka. Sztolnia składa się z części podziemnej oraz rowu naziemnego (roznosu) odprowadzającego wodę do rzeki Drama. Drażenie części podziemnej od portalu wylotowego do szybu Adolf trwało 14 lat. Długość tej części sztolni wynosi 4570 m. W następnych latach sztolnię rozbudowano o kolejne odcinki. Szacuje się, że ogólna długość głównych chodników odwadniających i sztolni wynosi prawie 17 km.

PK14. Stacja Wodociągowa Staszic. Rozległa podziemna sieć sztolni, przekopów i chodników odwadniających Królewskiej Kopalni Fryderyk była na tyle skuteczna w odprowadzaniu wody z obszaru działań wydobywczych, że spowodowała obniżenie się lustra wody lub jej zupełny zanik w studniach Tarnowskich Gór. Odpowiedzialna za ten stan kopalnia uruchomiła w 1797 roku na swój koszt pierwszy wodociąg. Po 1835 roku władze miejskie przejęły odpowiedzialność za zaopatrzenie miasta w wodę i przystąpiły do rozbudowy sieci wodociągowej. W 1884 roku uruchomiono Stację Wodociągową Staszic, która stała się największym obiektem zaopatrującym miasto w wodę. Stacja miała zaopatrywać górnośląski region przemysłowy, z centralnym punktem w Królewskiej Hucie, czyli obecnym Chorzowie, oddalonym o około 25 kilometrów od Tarnowskich Gór.

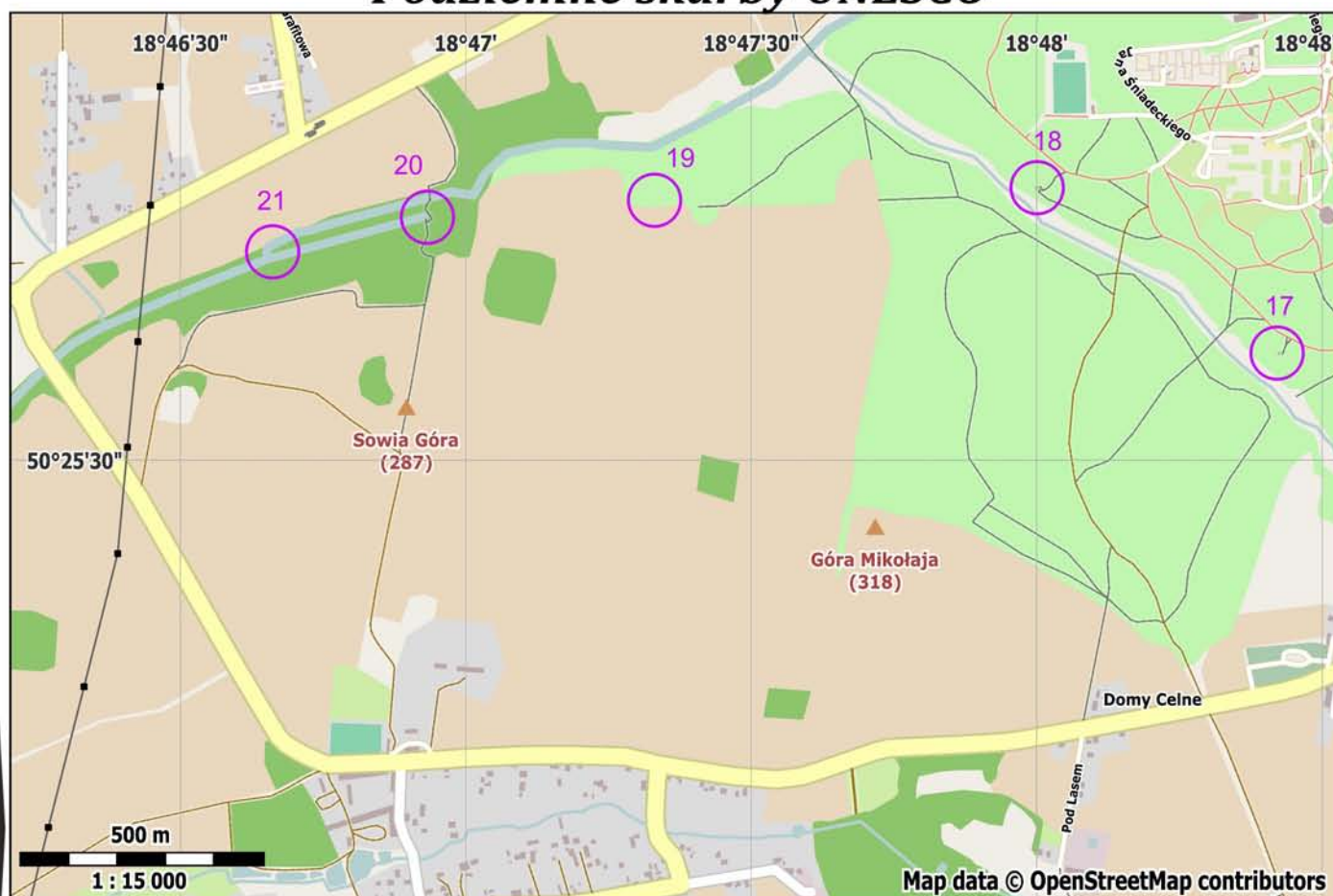
PK15. Szyb Pomoc Szczęściu: górny otwór szybu, zabezpieczony betonową płytą z otworami, przez które widoczny jest przedział drabinowy oraz owalny przekrój szybu z ceglana obudową, znajduje się na powierzchni hałdy uformowanej w niski ścięty ostrosłup o podstawie prostokąta. Pozostał w niej fundament z cegieł nieistniejącego budynku nadszybia, również na planie prostokąta.

PK16. Sztolniowy Szyb Maszynowy nr 22: jego budowę rozpoczęto w 1824 roku i zgłębiono go do 39,7 metra, ale nie do sztolni, a obok niej. Szyb połączony był ze sztolnią krótkim chodnikiem. Obiekt znajduje się na terenie prywatnej firmy i jest całkowicie niedostępny.

Turystyczno-Rekreacyjna Impreza na Orientację (2/S/17)

Tarnowskie Góry

Podziemne skarby UNESCO

PK17. Szyb Sylwester: znajduje się w Parku Repeckim. Jego budowę rozpoczęto w 1829 roku, a zakończono rok później. Szyb był wykorzystywany do drażenia chodnika Głębokiej Sztolni Fryderyk. Po ukończeniu pierwszego odcinka Sztolni Głębokiej Fryderyk pozostał jako jeden z pięciu szybów wentylacyjnych z nadszybiem w formie rotundy, skąd po stalowych schodach schodzi się do przystani łodzi Sztolni Czarnego Pstrąga.

PK18. Szyb Ewa: znajduje się w odległości ok. 600 m na północny-zachód od szybu Sylwester. Wybito go na głębokość 20 metrów. Posiada kształt o owalnym przekroju. Kamienna rotunda nadszybia pokryta jest stożkowym dachem. Po zamontowanych w nim stalowych schodach schodzi się do podszybia z przystanią łodzi w Sztolni Czarnego Pstrąga.

PK19. Szyb Adam: był szybem świetlnym i wentylacyjnym Sztolni Głębokiej Fryderyk. Wybito go 472 metrów od jej wylotu w 1823 roku. Część jego nadszybia, o kształcie rotundy wzniesionej z kamienia dolomitowego, przetrwała w ruinie na skraju Parku Repeckiego.

PK20. Portal wylotu Sztolni Fryderyk Głębokiej. Budowla z 1834 roku to ozdobne zakończenie sztolniowego chodnika. Wzniesiono ją z bloczków obrobionego piaskowca i nadano kształt neoklasycznego portalu, zwieńczonego trójkątnym frontonem. Z jego otworu wypływało w czasie działania kopalni Fryderyk do 50 000 metrów sześciennych wody na dobę.

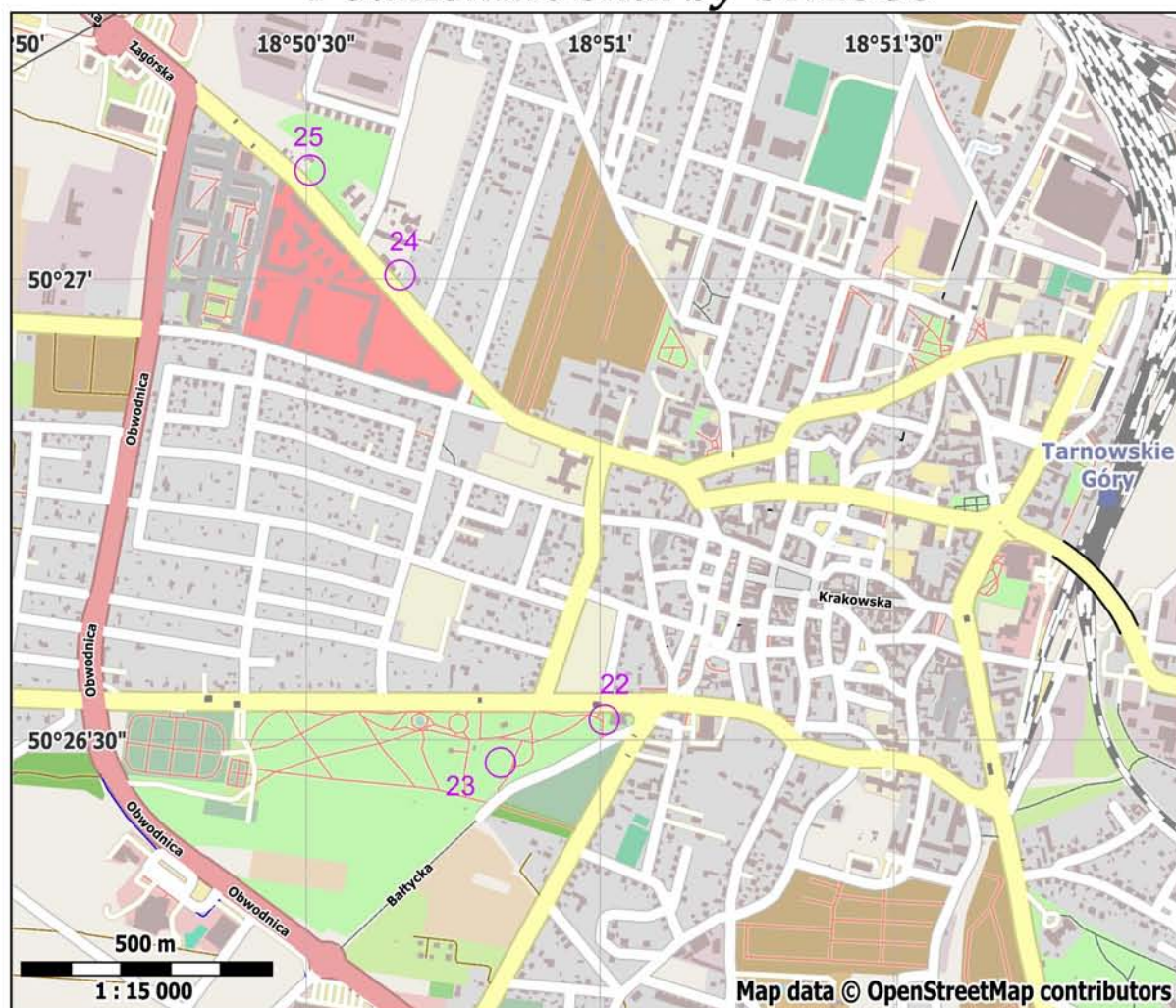
PK21. Roznos Sztolni Fryderyk Głębokiej. Roznos to otwarty kanał od wylotu chodnika sztolni odwadniającej do rzeki. Roznos Głębokiej Sztolni Fryderyk wykopano w 1821 roku, jako jej istotny element powierzchniowy o poprzecznym przekroju trapezu. Głęboki na 5 i szeroki na 20 metrów, osiągnął długość 889 metrów.

Do PK17 - PK21 można łatwo dotrzeć z przystanku autobusowego "Stare Tarnowice Szpital", który znajduje się po północnej stronie Parku Repeckiego. Dojeżdżają tu autobusy z Dworca w Tarnowskich Górach: 1, 64, 80, 780.

Turystyczno-Rekreacyjna Impreza na Orientację (2/S/17)

Tarnowskie Góry

Podziemne skarby UNESCO

PK22 i 23. Park Miejski: utworzono go w 1903 roku - jest przykładem przekształcenia krajobrazu post-industrialnego do potrzeb lokalnej społeczności. Charakterystycznie pofalowany teren parku obsadzono drzewami i krzewami oraz wytyczono alejki i polany. Charakterystycznym punktem parku jest duża hałda z drewnianą altaną na szczycie. W parku znajduje się kilka gładów narzutowych raz dwie zdobione rzeźbami donice.

PK24. Szyb Koehler: budowę rozpoczęto we wrześniu 1808 roku. Osiągnął on głębokość 55 m. Szybem Kaehler pompowano wodę dla mieszkańców miasta (od 1835 roku do nadal). Obok niego wzniesiono w 1926 roku wieżę ciśnieni. Obiekt znajduje się na terenie Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji i jest niedostępny do zwiedzania.

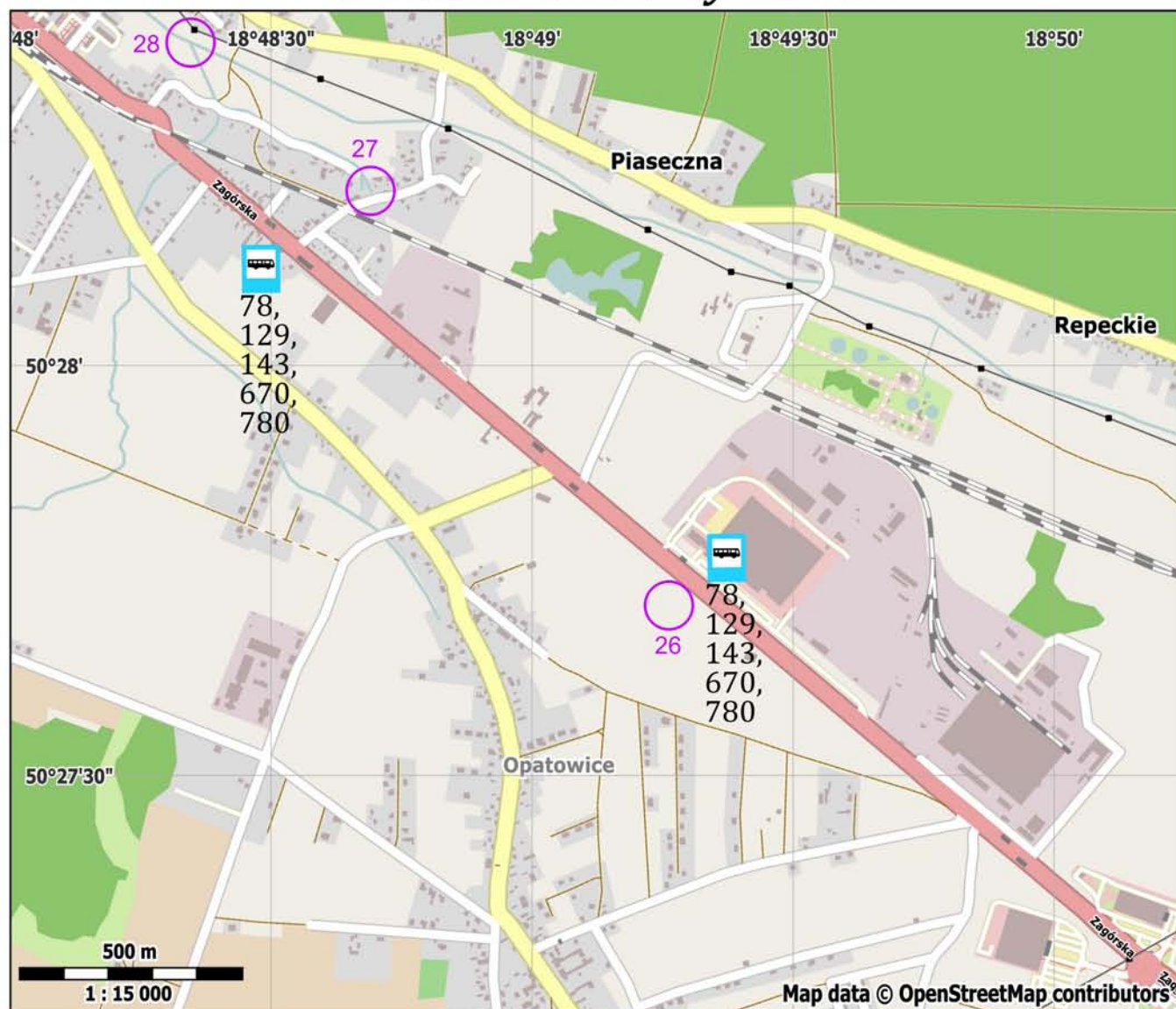
Punkty PK25 - PK28 wyznaczają przebieg sztolni Boże Wspomóż (niem. Gotthelf). Sztolnia stanowiła jeden z dwóch głównych elementów systemu odwadniającego Kopalni Fryderyk. Woda z południowych obszarów kopalni, była doprowadzona w okolice Wzgórza Redena (PK25) poprzez tzw. przekop Redena, który rozciąga pomiędzy ul. Małą i Opolską. Długość przekopu Redena wynosi 3350 metrów.

PK25. Szyb Fryderyka: pochodzi z 1801 roku. Był ostatnim na ciągu sztolni Boże Wspomóż. Głębokość szybu wynosi 59 metrów. Obok niego funkcjonowały dwa inne szyby, przeznaczone dla pomp dwóch maszyn parowych. To one od 1807 roku podnosiły do sztolni Boże Wspomóż wodę z Przekopu Redena położonego niespełna 6 metrów niżej od niej. Szyb Fryderyka ma kamienną obudowę i owalny przekrój. Obiekt znajduje się na terenie prywatnym - jest otoczony betonowym płotem.

Turystyczno-Rekreacyjna Impreza na Orientację (2/S/17)

Tarnowskie Góry

Podziemne skarby UNESCO

PK26. Szyb sztolni Boże Wspomóż. Na przeciw Centrum Handlowego Gwarek, ok 50 metrów na południowy zachód od drogi DK11, znajdują się dwa pagórki porośnięte krzakami. Szyb znajduje się na drugim pagórku. Ponieważ szyb jest otwarty i niezabezpieczony, należy uważać aby nie wpaść do środka.

PK27. Portal wylotu sztolni Boże Wspomóż. Ozdobne zakończenie podziemnego fragmentu sztolni Boże Wspomóż znajduje się w dzielnicy Tarnowskich Gór: Strzybnica. Obecnie wielkość wypływu wody przez portal niewielka. Na południowy-wschód od wylotu, widoczne jest wyraźne obniżenie terenu. To roznos starej sztolni Wspomóż Bóg z XVII wieku. Po uporządkowaniu i pogłębieniu go w 1785 roku, wymurowano w nim chodnik nowej sztolni wraz ze sklepieniem, a następnie go zasypano.

PK28. Roznos sztolni Boże Wspomóż - ujście do Stoły. Roznos jest otwartym kanałem o długości 0,5 kilometra, w wykopie szerokim na około 6 i głębokim na 2 metry. W końcu XVIII i na początku XIX wieku sztolnia Boże Wspomóż przejmowała wody kopalniane pompowane z Północnego Systemu Sztolniowego przy pomocy maszyny parowej 60-calowej zainstalowanej na Wzgórzu Redena. Razem ze Stołą zasilala staw i koła wodne tamtejszej huty srebra i ołowiu.

Do PK26 można łatwo dotrzeć z przystanku autobusowego "Strzybnica Centrum Handlowe Gwarek", a do PK27 i PK28 z przystanku "Strzybnica Zawiszy". Dojeżdżają tu autobusy z Dworca w Tarnowskich Górach: 78, 129, 143, 670 i 780.

Turystyczno-Rekreacyjna Impreza na Orientację (2/S/17)

Tarnowskie Góry

Podziemne skarby UNESCO

